

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Факультет № 6

Кафедра цивільного права та процесу

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни обов'язкова компонента
«Авторське право та суміжні права, права інтелектуальної власності»
освітньої програми третього освітнього-науково рівня вищої освіти

053 Психологія (юридична психологія)

Харків (Вінниця)2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри цивільного права та процесу (протокол від 23.08.2023 № 8)

Розробник:

1. Доцент кафедри цивільного права та процесу, канд. юрид. наук, доцент
Кириченко Тетяна Сергіївна

Рецензенти:

1. Завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ, канд. юрид. наук, доцент Зайцев Олексій Леонідович.
2. Професор кафедри цивільного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, професор Борисова Валентина Іванівна.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 4 Загальна кількість годин – 120 Кількість тем 8__	08 Право 081 Право	Навчальний курс 1 (номер) Семестр 2 (номер) Види контролю: екзамен (екзамен, залік)
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання		заочна форма навчання
Лекції – 20; (години) Семінарські заняття – 40; (години) Практичні заняття – ____; (години) Лабораторні заняття – ____; (години) Самостійна робота – 60; (години) Індивідуальні завдання: Курсова робота – ____ (кількість; № семестру) Реферати (тощо) – ____ (кількість; № семестру)		Лекції – 10; (години) Семінарські заняття – 14; (години) Практичні заняття – ____; (години) Лабораторні заняття – ____; (години) Самостійна робота – 96; (години) Індивідуальні завдання: Курсова робота – ____ (кількість; № семестру) Реферати – ____ (кількість; № семестру)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета. Мета навчальної дисципліни «Авторське право та суміжні права, право інтелектуальної власності»:

– сприяння становленню сучасного в дисципліні висококваліфікованого фахівця-юриста; підготовка здобувача до профілактичної, правозастосовної та правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ по захисту права інтелектуальної власності, укріпленню законності у цієї галузі;

– формування у здобувачів системного уявлення про інтелектуальну власність як джерело інноваційного розвитку та умінь ідентифікації, позиціонування, охорони, комерціалізації та захисту об'єктів інтелектуальної власності;

– формувати переконання та ціннісні орієнтації здобувачів відповідно до ідеалів гуманізму, демократії, соціальної справедливості, поваги до особистості; виховувати активну громадянську позицію, сприяти усвідомленню ролі та

значення юридичної діяльності в будівництві й укріпленні Української держави; розвивати в майбутніх юристів правову свідомість і правову культуру, професійні й особистісні якості.

Завдання. Завдання навчальної дисципліни «Авторське право та суміжні права, право інтелектуальної власності»:

- ознайомитися з основними положеннями, поняттями і категоріями законодавства інтелектуальної власності;
- вивчити основні терміни та визначення, що використовуються в процесі правової роботи у сфері інтелектуальної власності;
- оволодіти основами правової роботи та правової практики захисту права інтелектуальної власності;
- придбання умінь і навичок самостійного прийняття рішень щодо застосування правових норм і правил захисту права власності;
- формування навичок договірної роботи, укладання та виконання договорів; способів класифікації об'єктів інтелектуальної власності;
- вивчення стратегії, тактики і підходів до прийняття правових рішень; вироблення заходів попередження правопорушень у сфері інтелектуальної власності.

Міждисциплінарні зв'язки: Авторське право, суміжні права та право інтелектуальної власності має тісний зв'язок з цивільним правом, має тісний зв'язок із сімейним правом, цивільним процесом.

Очікувані результати навчання. За вимогами освітньо-професійної програми здобувач повинен:

знати: основні інститути права інтелектуальної власності; засади міжнародної охорони права інтелектуальної власності; правовий статус суб'єктів права інтелектуальної власності; умови та критерії обороноздатності об'єктів інтелектуальної власності; порядок отримання охоронних документів; ліцензійні договори, передавання ноу-хау, інші форми передавання та придбання майнових прав інтелектуальної власності на комерційній основі.

вміти: застосовувати норми законодавства інтелектуальної власності; формувати стратегію організації правової охорони об'єктів інтелектуальної власності.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	Здатність особи розв'язувати задачі дослідницького або інноваційного характеру сфері інформатично безпеки.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність застосовувати проводити дослідження на відповідному рівні
	ЗК-2	Здатність спілкуватися академічною українською мовами.
	ЗК-3	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
	ЗК-4	Здатність планувати і ефективно використовувати час у науковій та педагогічній роботі. використовувати сучасні освітні технології, методи і

		засоби навчання.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	СК-1	Здатність до самостійної науково-дослідницької діяльності та володіння методами психологічного дослідження в царині юридичної психолог.
	СК-2	Здатність виокремлювати, систематизувати та розв'язувати актуальні психологічні проблеми, виявляти чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.
	і	Здатність самостійно формулювати цілі, ставити конкретні завдання наукових досліджень в фундаментальних і прикладних областях юридичної психології та вирішувати їх за допомогою сучасних дослідницьких методів з використанням новітнього вітчизняного і зарубіжного досвіду.
	СК-4	Здатність узагальнювати емпіричні та теоретичні дані, формулювати висновки, роботи психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп організацій.
	СК-5	Здатність критично і системно оцінювати результати визначати результати науково-дослідницької роботи, визначати перспективи подальших наукових розвідок із дотриманням академічної та професійної доброчесності.
	СК6	Здатність ініціювати та брати на себе відповідальність в інноваційних комплексних проектах місцевого (регіонального) та/або державного значення
	СК-7	Здатність саморозвиватися і самовосконалюватися протягом життя, оцінювати рівень власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію й професійну мобільність.
	СК-8	Здатність компетентно спілкуватися з вітчизняною та міжнародною науковою спільнотою та громадськістю з проблематики дослідження.
	СК-9	Здатність інноваціювати та вдосконалювати програми навчальних психологічних дисциплін; проектувати, оптимізувати та оцінювати якість навально-виховного процесу та освітнього середовища, популяризувати ідеї професійної та академічної доброчесності.
	СК-10	Здатність здійснювати професійну/дослідницьку діяльність на основі розвиненої правосвідомості, правового мислення та правової культури.
	СК-11	Здатність виявляти особистий аспект психологічних проблем в галузі юридичної психології та знаходити шляхи його практичного вирішення.
	СК-12	Здатність до системного психологічного аналізу і оцінки ситуацій професійної діяльності в сфері права.
	СК-13	Здатність здійснювати на підґрунті результатів теоретичного/емпіричного дослідження

Програмні результати навчання		психологічне забезпечення діяльності у правовій галузі.
	СК-14	Здатність і готовність здійснювати ефективну комунікацію, забезпечувати отримання прав і свобод людини (дитини) під час здійснення професійної діяльності.
	РН-2	Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел на основі сучасних методологій наукової діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій.
	РН-4	Уміти самостійно формулювати цілі, ставити конкретні завдання наукових досліджень в фундаментальних і прикладних областях юридичної психології та вирішувати їх за допомогою сучасних дослідницьких методів з використанням новітнього вітчизняного і зарубіжного досвіду.
	РН-5	Знати та переосмислювати існуючі та створювати за потреби нові теоретичні моделі та психологічні підходи до аналізу й інтеграції одержаних результатів наукового дослідження.
	РН-6	Узагальнювати емпіричні та теоретичні дані ф, формулювати висновки, критично і системно оцінювати результати науково-дослідної роботи, роботи психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій; визначати перспективи подальших наукових розвідок.
	РН-7	Уміти створювати та проваджувати інноваційно-дослідницькі проекти у різних сферах суспільного життя.
	РН-12	Уміти здійснювати освітню діяльність у сфері психології і на межі предметних галузей, інноваціювати та вдосконалювати програми навчальних психологічних дисциплін; проектувати, оптимізувати та оцінювати якість навчально-виховного процесу та освітнього середовища, популяризувати ідеї професійної та академічної доброчесності.
	РН-13	Вміти аналізувати теоретичні і методологічні засади юридичної психології та концептуальні основи і функції діяльності психолога. в правоохоронних органах.
	РН-14	Розуміти та використовувати положення нормативно-правової бази у сферах права, вищої освіти, психологічної науки; дотримуватися норм наукової етики та академічної доброчесності під час дослідницької діяльності.
	РН-15	Уміти взаємодіяти, бути зрозумілим, здійснювати ефективну комунікацію, забезпечувати дотримання прав і свобод людини (дитини) під час здійснення професійної діяльності.
	РН-16	Розробляти і здійснювати на підґрунті результатів

		теоретичного/емпіричного дослідження психологічне забезпечення діяльності з попередження її профілактики правопорушень, забезпечувати психологічний супровід правоохоронної діяльності; проектувати, реалізовувати і оцінювати діяльність психолога в сфері виконання покарань.
	РН-17	Володіти навичками медіації та позитивного спілкування в процесі професійної психологічно-правової діяльності, розуміння психологічних особливостей різних видів правоохоронної діяльності та їх впливу на особистість.

3. Програма навчальної дисципліни

ТЕМА 1. «Авторське право»

Поняття авторського права в об'єктивному та суб'єктивному сенсі. Об'єкт авторського права. Суб'єкти авторського права. Виникнення та здійснення авторських прав. Цивільно-правові способи захисту авторського права. Загальні способи захисту авторського права та суміжних прав. Спеціальні способи захисту авторського права та суміжних прав. Адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності. Кримінальна відповідальність за порушення авторського права.

ТЕМА 2. «Суміжні права».

Поняття суміжних прав в об'єктивному та суб'єктивному сенсі. Об'єкти суміжних прав. Суб'єкти суміжних прав. Виникнення та здійснення суміжних прав. Момент виникнення суб'єктивних суміжних прав. Порушення суміжних прав. Способи захисту суміжних прав.

ТЕМА 3. «Загальні положення права інтелектуальної власності».

Поняття права інтелектуальної власності в об'єктивному та суб'єктивному сенсі. Виникнення та розвиток права інтелектуальної власності. Теорії походження права інтелектуальної власності. Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності. Система права інтелектуальної власності. Розмежування інститутів права інтелектуальної власності.

ТЕМА 4. «Засади патентного права».

Поняття патентного права в об'єктивному та суб'єктивному сенсі. Поняття винаходу та корисної моделі. Критерії патентоспроможності винаходу та корисної моделі. Поняття промислового зразка. Суб'єкти патентного права.

ТЕМА 5. «Виникнення та здійснення патентних прав».

Поняття суб'єктивного права на патент та його здійснення. Оформлення патентних прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок. Строк чинності майнових прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок. Цивільно-правові способи захисту патентних прав. Адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності. Кримінальна відповідальність за порушення прав на об'єкти промислової власності

ТЕМА 6. «Інститут індивідуалізації учасників цивільного обігу».

Поняття правової охорони засобів індивідуалізації суб'єктів цивільного обігу, товарів та послуг (робіт), які вони виготовляють чи надають. Поняття торговельної марки. Виникнення та здійснення права на торговельну марку. Поняття суб'єктивного права на торговельну марку. Строк чинності майнового права на торговельну марку. Місце походження товару, як об'єкт інтелектуальної власності. Порядок реєстрації кваліфікаційного місця походження товару.

ТЕМА 7. «Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності».

Поняття та система нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності. Правова охорона компонування топографії інтегральної мікросхеми. Правова охорона раціоналізаторських пропозицій. Охорона комерційної таємниці, як об'єкту інтелектуальної власності. Правовий режим комерційної таємниці на підприємстві. Правова охорона селекційних досягнень.

ТЕМА 8. «Здійснення та захист авторських прав та прав та суміжних прав, права інтелектуальної власності».

Загальна характеристика та види договорів про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Ліцензійний договір. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності. Договір комерційної концесії. Договір про використання прав на службові об'єкти права інтелектуальної власності. Договір про управління майновими правами автора або інших суб'єктів авторського права і суміжних прав. Форми захисту цивільних прав, свобод та інтересів фізичних осіб, юридичних осіб та інтересів держави.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темам (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
							екзамен
Тема № 1 Авторське право.	15	2	5			8	
Тема № 2 Суміжні права.	15	2	5			8	
Тема № 3. Загальні положення про право інтелектуальної власності	15	2	5			8	
Тема № 4 Засади патентного права.	15	2	5			7	
Тема № 5 Виникнення та здійснення патентних прав.	15	2	5			7	
Тема № 6. Інститут індивідуалізації учасників цивільного обігу.	15	2	5			7	
Тема № 7. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності.	15	2	5			7	
Тема № 8. Здійснення та захист авторських прав та суміжних прав, права інтелектуальної власності.	15	2	5			8	
Всього за семестр № 2:	120	20	40			60	

4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва найменування теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни					Вид контролю	
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття		Самостійна робота

Тема № 1 Авторське право.	15	2	2			12	екзамен
Тема № 2 Суміжні права.	15	2	2			12	
Тема № 3 Загальні положення про право інтелектуальної власності	15	1	2			12	
Тема № 4 Засади патентного права.	15	1	2			12	
Тема № 5 Виникнення та здійснення патентних прав.	15	1	1			12	
Тема № 6. Інститут індивідуалізації учасників цивільного обігу.	15	1	1			12	
Тема № 7. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності.	15	1	2			12	
Тема № 8. Здійснення та захист авторських прав та суміжних, прав інтелектуальної власності.	13	1	2			12	
Всього за семестр № 2:	120	10	14			96	

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Завдання що виносяться на самостійну роботу студента, слухача			Література:
Тема № 1: Авторське право			
	Поняття авторського права в об'єктивному та суб'єктивному сенсі.	Об'єкт авторського права. Суб'єкти авторського права.	1, 3,4.11, 14, 17.
	Виникнення та здійснення авторських прав.	Цивільно-правові способи захисту авторського права.	6, 8, 18, 19, 22-27.
	Загальні способи захисту авторського права та суміжних прав.	Спеціальні способи захисту авторського права та суміжних прав.	1, 3,4.11, 14, 17.
	Кримінальна відповідальність за порушення авторського права.		
Тема № 2: Суміжні права.			
	Поняття суміжних прав в об'єктивному та суб'єктивному сенсі	Об'єкти суміжних прав. Суб'єкти суміжних прав.	
	Виникнення та здійснення суміжних прав.	Момент виникнення суб'єктивних суміжних прав.	
	Порушення суміжних прав.	Способи захисту суміжних прав.	
Тема № 3: Загальні положення права інтелектуальної власності.			

	Поняття права інтелектуальної власності в об'єктивному та суб'єктивному сенсі.	8,15, 19, 22-27.
	Виникнення та розвиток права інтелектуальної власності.	
	Теорії походження права інтелектуальної власності.	
	Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності.	6, 8, 22-26.
	Система права інтелектуальної власності.	
	Розмежування інститутів права інтелектуальної власності.	
Тема № 4: Засади патентного права		
	Поняття патентного права в об'єктивному та суб'єктивному сенсі.	
	Критерії патентоспроможності винаходу та корисної моделі.	6, 8, 22-26
	Поняття промислового зразка.	
	Суб'єкти патентного права.	
Тема № 5: Виникнення та здійснення патентних прав		
	Поняття суб'єктивного права на патент та його здійснення.	4.14, 22-27.
	Оформлення патентних прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок.	
	Строк чинності майнових прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок.	
	Адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності.	
	Кримінальна відповідальність за порушення прав на об'єкти промислової власності	
Тема № 6: Інститут індивідуалізації засобів індивідуалізації суб'єктів цивільного обігу.		
	Поняття правової охорони засобів індивідуалізації суб'єктів цивільного обігу, товарів та послуг (робіт), які вони виготовляють чи надають.	1, 3. 4.14, 22-27.
	Поняття торговельної марки.	
	Виникнення та здійснення права на торговельну марку.	
	Поняття суб'єктивного права на торговельну марку.	
	Строк чинності майнового права на торговельну марку.	
	Місце походження товару, як об'єкт інтелектуальної власності	
	Порядок реєстрації кваліфікаційного місця походження товару.	
Тема № 7: Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності		
	Поняття правової охорони засобів індивідуалізації суб'єктів цивільного обігу, товарів та послуг (робіт), які вони виготовляють чи надають.	
	Поняття торговельної марки.	
	Виникнення та здійснення права на торговельну марку.	

			Поняття суб'єктивного права на торговельну марку.	18- 21, 27.
			Строк чинності майнового права на торговельну марку.	
			Місце походження товару, як об'єкт інтелектуальної власності.	
			Порядок реєстрації кваліфікаційного місця походження товару.	
		Тема № 8. Здійснення та захист авторського права та суміжних прав, права інтелектуальної власності		
			Загальна характеристика та види договорів про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.	
			Ліцензійний договір.	
			Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.	
			Договір комерційної концесії.	
			Договір про використання прав на	
			Договір про управління майновими правами автора або інших суб'єктів авторського права і суміжних прав.	
			Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності. службові об'єкти права інтелектуальної власності.	
			Форми захисту цивільних прав, свобод та інтересів фізичних осіб, юридичних осіб та інтересів держави.	

5. Індивідуальні навчально-дослідні завдання

5.1.1. Теми рефератів

1. Поняття об'єкта авторського права.
2. Виникнення та здійснення авторських прав.
3. Поняття та ознаки об'єктів суміжних прав. Обсяг правової охорони об'єктів суміжних прав.
4. Поняття порушення авторського права та суміжних прав і їх види.
5. Цивільно-правові способи захисту авторського права та суміжних прав.
6. Поняття винаходу та корисної моделі. Об'єкти винаходу та корисної моделі.
7. Поняття та види промислового зразка.
8. Суб'єкти патентного права.
9. Поняття суб'єктивного права на патент та його здійснення.
10. Зміст суб'єктивних патентних прав.
11. Правова охорона засобів індивідуалізації суб'єктів цивільного обігу, товарів та послуг (робіт), які вони виготовляють чи надають.
12. Поняття та функції комерційного найменування.
13. Виникнення та здійснення права на торговельну марку.
14. Порушення права на торговельну марку.
15. Поняття та види географічного зазначення.
16. Цивільно-правові способи захисту права на комерційне найменування, торговельну марку, географічне зазначення.
17. Поняття комерційної таємниці, ноу-хау.
18. Порушення охоронюваного законом інтересу особи, яка законно контролює комерційну таємницю, ноу-хау.
19. Поняття та ознаки наукового відкриття.
20. Правова охорона топографії інтегральної мікросхеми.
21. Правова охорона раціоналізаторських пропозицій.
22. Правова охорона селекційних досягнень.
23. Порушення права на сорт рослин, породи тварин та його види. Захист прав на сорт рослин, породи тварин.
24. Ліцензійний договір.
25. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.
26. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності.
27. Договір комерційної концесії.
28. Форми захисту цивільних прав, свобод та інтересів фізичних осіб, юридичних осіб та інтересів держави.
29. Поняття і склад осіб, які беруть участь у справі.
30. Поняття судових доказів та засобів доказування у цивільному процесі.

31. Виконання судових рішень у справах про порушення прав інтелектуальної власності.

5.1.2. Теми наукових робіт

1. Право автора на псевдонім.
2. Право автора на анонімність.
3. Правовий статус робітника-винахідника.
4. Мультфільм, як об'єкт інтелектуальної власності.
5. Відповідальність патентних повірників: європейський та український досвід.
6. Правова охорона неоригінальних баз даних.
7. Правова охорона дитячої творчості.
8. Новизна, як критерій охороноздатності об'єктів патентного права.
1. Виникнення та розвиток права інтелектуальної власності. Теорії походження права інтелектуальної власності.
2. Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності.
11. Здійснення права інтелектуальної власності, яке належить кільком особам.
12. Договір замовлення на створення кінофільму.
13. Поняття і види співавторства. Відмінність понять "співавторство" та "співробітництво".
14. Правова охорона секретного винаходу та секретної корисної моделі.
15. Право на конфіденційну (нерозкрити) інформацію.
16. Умови постановочного договору.
17. Договір художнього замовлення.
18. Особливості розміщених в Інтернеті творів та проблеми їх правової охорони.
19. Авторсько-правові аспекти функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет.
20. Проблеми та напрями систематизації авторського права України у сфері охорони інформації, що передається мережею Інтернет.

6. Методи навчання

Під час проведення лекційних занять із дисципліни Авторське права та суміжні права, право інтелектуальної власності» застосовуються прозорки (мультимедійні та бінарні). В процесі проведення семінарських занять застосовуватиметься моделювання ситуативних задач, рішення завдань. Під час закріплення матеріалу на семінарських заняттях скрадатимуться проекти процесуальних документів, а саме – договорів про розпорядження правами інтелектуальної власності ліцензійних договорів.

7. Перелік питань, що виносяться на підсумковий контроль

1. Поняття та правова природа авторського права
2. Становлення та розвиток законодавчого регулювання відносин у сфері авторського права
3. Міжнародні акти у механізмі правового регулювання авторського права
4. Характеристика національного законодавства у механізмі правового регулювання авторського права
5. Договірне регулювання авторського права
6. Роль та значення судової практики в правовому регулюванні авторських відносин.
7. Теорії авторського права
8. Фізична особа як первинний суб'єкт, якому належить авторське право
9. Презумпція авторства та її значення для встановлення авторства
10. Малолітні, неповнолітні особи як суб'єкти авторського права
11. Обмежені у дієздатності, недієздатні особи як суб'єкти авторського права
12. Вторинні суб'єкти авторського права
13. Співавторство: поняття та види
14. Договір між співавторами твору: поняття, правова природа, характеристика
15. Правонаступники, перекладачі та автори інших похідних творів
16. Поняття, ознаки об'єктів авторського права за міжнародними нормативними актами та за національним законодавством
17. Види об'єктів авторського права
18. Авторське право і право власності на матеріальний об'єкт, у якому втілено твір
19. Похідні та складені твори як об'єкти правової охорони
20. Твори, які не є об'єктами авторського права
21. Підстави виникнення авторського права. Знак охорони авторського права. Державна реєстрація авторського права
22. Особисті немайнові права автора
23. Майнові права автора
24. Строки чинності майнових авторських прав
25. Випадки та порядок вільного використання твору із зазначенням імені автора
26. Умови та порядок вільного відтворення бібліотеками та архівами примірників твору
27. Вільне відтворення примірників твору для навчання
28. Вільне відтворення твору в особистих цілях
29. Право слідування в авторському праві
30. Перехід творів у суспільне надбання
31. Твір, створений у зв'язку з виконанням трудових обов'язків, як об'єкт правової охорони
32. Розподіл особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності на твір, створений у зв'язку з виконанням трудових обов'язків

33. Договір між роботодавцем та працівником про розподіл майнових прав інтелектуальної власності: поняття, правова природа, характеристика
34. Авторське право на аудіовізуальний твір
35. Автори аудіовізуального твору
36. Договір про створення аудіовізуального твору: поняття, правова природа, характеристика
37. Авторське право на комп'ютерні програми
38. Поняття та ознаки комп'ютерної програми як об'єкта правової охорони
39. Вільне копіювання, модифікація і декомпіляція комп'ютерних програм
40. Авторське право на компіляції даних (бази даних)
41. Авторське право на збірники та інші складені твори.
42. Поняття та сутність суміжних прав
43. Об'єкти суміжних прав
44. Суб'єкти суміжних прав
45. Виникнення і здійснення суміжних прав. Знак охорони суміжних прав
46. Права виконавців
47. Права виробників фонограм та виробників відеограм
48. Права організацій мовлення
49. Обмеження майнових прав виконавців, виробників фонограм, відеограм і організацій мовлення
50. Строк дії суміжних прав
51. Способи управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав
52. Колективне управління майновими правами суб'єктів авторських та суміжних прав, які не передали повноважень на управління правами
53. Договірні форми розпорядження майновими авторськими правами
54. Авторський договір про передання виключного права на використання твору
55. Авторський договір про передання невиключного права на використання твору
56. Види порушень авторських і суміжних прав
57. Загальні способи захисту авторських та суміжних прав
58. Спеціальні способи захисту авторських та суміжних прав
59. Способи забезпечення позову у справах про порушення авторського права і суміжних прав
60. Процесуальні особливості розгляду спорів з авторських прав

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути екзамени (комплексні екзамени); тести; наскрізні проекти; командні проекти; аналітичні звіти, реферати, есе; розрахункові та розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; завдання на лабораторному

обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо; інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль. До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських, практичних, лабораторних занять;
- якості виконання самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських, практичних занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські, практичні, лабораторні тощо); самостійна робота (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у формі, передбаченій в робочою програмою навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} = \left(\frac{\text{Результат навчальних занять за семестр} + \text{Результат самостійної роботи за семестр}}{2} \right) * 10$$

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. **Присутність здобувачів на проведенні підсумкового**

контролю (екзамену) обов'язкова. Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен, залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить **50**.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру, та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені).

$$\text{Підсумкові бали на навчальній дисципліні} = \text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} + \text{Кількість балів за підсумковим контролем}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (екзамен, залік) отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне складання підсумкового екзамену чи заліку допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівники.

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі екзамену чи заліку, то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоарифметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах.

$$\text{Підсумкові бали на навчальній дисципліні} = \frac{\text{Підсумкові бали за поточний семестр} + \text{Підсумкові бали за попередній семестр}}{2}$$

У цьому розділі також повинні бути розроблені чіткі критерії оцінювання здобувачів вищої освіти під час поточного контролю (*робота на семінарських, практичних, лабораторних та інших аудиторних заняттях, самостійна робота, виконання індивідуальних творчих завдань*) та підсумкового контролю. Кафедра визначає вимоги до здобувачів стосовно засвоєння змісту навчальної дисципліни, а саме: кількість оцінок, яку він повинен отримати під час аудиторної роботи, самостійної роботи. Наприклад:

Робота під час навчальних занять	Самостійна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 4 позитивних оцінок	Підготувати реферат, підготувати конспект за темою самостійної роботи, виконати практичне завдання тощо	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90 – 100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
82 – 89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома-трьома незначними помилками.
75 – 81		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками або з однією–двома значними помилками.
68 – 74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний неповністю , але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань містять помилки , робота з трьома значними помилками.
60 – 67		E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
35–59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
1–34		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література

Основна

1. Актуальні проблеми права інтелектуальної власності: Навчальний посібник / В. К. Матвійчук, С. А. Пилипенко, Т. П. Устименко та ін.; За ред. І. С. Тімуш, Ю. В. Нікітіна, В. П. Мироненко. – К. : Національна академія управління, 2014. – с. 278.

2. Аксютіна А.В., Нестерцова-Собакарь О.В., Тропін В.В. та ін. Інтелектуальна власність : навч. посіб. / за ред. Нестерцової-Собакарь О.В.

Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2017. 140 с.

3. Бурлаков С. Ю. Правове регулювання відносин інтелектуальної власності (предмет і метод). Форум права. 2013. № 3. С. 65–69. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.him_2013_3_13.pdf

4. Верба І.І. Основи інтелектуальної власності: навчальний посібник/ І.І.Верба, В.О.Коваль; за ред. С.В. Чікін. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: НТУУ «КПІ», 2013. – 237с.

5. Гілевич С. Історичні аспекти формування системи захисту права інтелектуальної власності. Митна справа. 2012. № 4. Ч. 2. Кн. 1. С. 318–324.

6. Дмитришин В. С. Договір комерційної концесії та договір франчайзингу: співвідношення понять та правова природа / В. С. Дмитришин // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 3. – С. 199-202.

7. Енциклопедія інтелектуальної власності / за ред. проф. П. П. Крайнева. – К. : Старт-98, 2012. – 660 с. 8. Жилінкова О. В. Договірне регулювання відносин щодо інтелектуальної власності в Україні та закордоном: монографія /О. В. Жилінкова. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 280 с.

8. Ісмаїлов К. Інформаційно-правова відповідальність в Україні. Правовий часопис Донбасу. 2018. № 3 (64). С. 87-93.

9. Кіжаєв С. Інтелектуальна власність. 2017. Дніпро. ДВНЗ УДХТУ. 64 с.

10. Лазебний В. Основи інтелектуальної власності та її захисту. 2011. Київ. Ліра-К. 150 с.

11. Москалюк Н. Право інтелектуальної власності. 2017. Тернопіль. ТНЕУ. 200 с.

12. Крижна, В.М. Право інтелектуальної власності України : конспект лекцій / В.М. Крижна, Н.Є. Яркіна. - Х. : Право, 2010. - 112 с.

13. Крижна, В. Право інтелектуальної власності та суспільні інтереси // Право України : юрид. журн. - 2011. - № 3. - С. 60 - 65.

14. Кузнецова Ю. В. Актуальні питання правової охорони та правового захисту об'єктів права інтелектуальної власності в Україні URL: <http://ves.pstu.edu/article/view/133627> (дата звернення: 01.09.2021).

15. Орлюк, О. Інтелектуальна власність в Україні: досвід, законодавство, проблеми, перспективи // Право України : юрид. журн. - 2011. - № 3. - С. 4 - 20.

16. Право інтелектуальної власності : підручник / О.І. Харитонов, Є.О. Харитонов, Т.С. Ківалова, В.С. Дмитришин, О.О. Кулініч, Л.Д. Романадзе та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 544 с.

17. Пашков В. Питання патентного захисту, або проблеми застосування окремих положень Угоди TRIPS щодо фармацевтичної 201 продукції у міжнародній практиці. АРТЕКА.UA URL: <https://www.apteka.ua/article/250191> (дата звернення: 20.05.2020);

18. Право інтелектуальної власності: Навч. посіб. / В. Р. Кравець, В. Г. Олюха, О. М. Стець та ін.; за заг. ред. Кравця В. Р., Олюхи В. Г. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 270 с.
19. Світличний О. П. Право інтелектуальної власності: підручник. – Вид. 2, змін. і доп. / О. П. Світличний. – К.: НУБіП України, 2016. – 355 с.
20. Семків В. О., Шандра Р. С. Інтелектуальна власність : підручник / В. О. Семків, Р. С. Шандра. – Львів: Галицький друкар, 2015. с 233-234.
21. Стефанчук Р. Перспективи розвитку права інтелектуальної власності в Україні (на прикладі особистих немайнових прав) // Право України : юрид. журн. - 2011. - № 3. - С. 45 - 59.
22. Ульянова Г. Методологічні проблеми цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності від плагіату. Автореферат. дис. док. наук. 12.00.03. 2015. Одеса. НУ «ОЮА». 35 с.
23. Цивільне право України: альбом схем : навч. посіб. : рекомендовано МОН України : . / за заг. ред. Є.О. Мічуріна. - Харків : ФОП Мічуріна Н.О., 2010. - 448 с.
24. Швець, Д.В. Місце дисципліни "Право інтелектуальної власності" в системі професійної підготовки кадрів для Національної поліції України // Проблеми цивільного права та процесу : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О.А. Пушкіна (м. Харків, 24 трав. 2019 р.). - С. 77-80.
25. Шишка Р. Право інтелектуальної власності і погляд на проблеми. Часопис Київського університету права. 2010. №1 С. 164-170. 172. Юхно О. Теорія та практика оперативно-розшукового запобігання злочинам органами внутрішніх справ. 2010. Одеса. Інтерпрінт. с. 48. 173. Яворська О. Інтелектуальне право України. 2016. Тернопіль. Підручники і посібники. С. 608.
26. Харитонova О. І. Суб'єкти та об'єкти правовідносин інтелектуальної власності. Актуальні проблеми держави і права. 2011. Вип. 59. С. 329–335.
27. Харитонova О. І. Суб'єкти правовідносин в мережі Інтернет. Традиції та новації юридичної науки: минуле сучасність, майбутнє : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. від 19 травня 2017 року. С. 633–635.
28. Юскаєв В. Б. Інтелектуальна власність: навчальний посібник у двох частинах / В. Б. Юскаєв. – Суми : Видавництво СумДУ, 2010.– Ч. 2. – 148 с.
29. Ястремська О. О. Інтелектуальна власність : навчальний посібник / О. О. Ястремська. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. – 124 с.

Додаткова

1. Москаленко, К. Доступ до основних лікарських засобів крізь призму прав людини // Підприємництво, господарство і право : щомісяч. наук.-практ. госп.-правов. журн. - 2019. - № 12. - С. 47-50.

2. Гордеюк А. О. Проблема вдосконалення правового регулювання веб-сайтів і доменних імен в умовах інформатизації суспільства. Гуманітарний часопис. 2019. № 2. С. 73–83.
3. Гордеюк А. О. Проблема вдосконалення правового регулювання веб-сайтів і доменних імен в умовах інформатизації суспільства. Гуманітарний часопис. 2019. № 2. С. 73–83.
4. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України «Про затвердження Положення про департамент розвитку сфери інтелектуальної власності» від 28.12.2019 № 842. База даних Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://me.gov.ua/Files/DownloadFile?id=e3082794-8c85-47de8a82-b394617232d2> (дата звернення: 13.04.2020).
5. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року // ВВР України. – 1996 – № 30 – Ст. 141.
6. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року // ВВР України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.
7. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15 грудня 1993 року // ВВР України. – 1994. – № 7. – Ст. 32.
8. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15 грудня 1993 року // ВВР України. – 1994. – № 7. – Ст. 34.
9. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 року // ВВР України. – 1994. – № 7. – Ст. 36.
10. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем: Закон України від 5 листопада 1997 року // ВВР України. – 1998. – № 8. – Ст. 28.
11. Про охорону прав на зазначення походження товарів: Закон України від 16 червня 1999 року // ВВР України. – 1999. – № 32. – Ст. 267.
12. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 24 квітня 1993 року // ВВР України. – 1993. – № 21. – Ст. 218.
13. 19. Про племінну справу у тваринництві: Закон України від 15 грудня 1993 року // ВВР України. – 1994. – № 2. – Ст. 7.
14. 20. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 7 червня 1996 року // ВВР України. – 1996. – № 36. – Ст. 164.
15. Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм: Закон України від 23 березня 2000 року // ВВР України. – 2000. – № 24. – Ст. 183.
16. Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування: Закон України від 17 січня 2002 року // ВВР України. – 2002. – № 17. – Ст. 121.
17. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15 травня 2003 року // ВВР України. – 2003. – № 31– 32. – Ст. 263.

18. Про наукову і науко-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 року // ВВР України. – 1995. – № 9. – Ст. 56.
19. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 року // ВВР України – 1994. – № 16. – Ст. 93.
20. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року // ВВР України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
21. Про суспільне телебачення і радіомовлення України: Закон України від 27 квітня 2014 року // ВВР України. – 2014. – № 27. – Ст. 904.
22. Про дію міжнародних договорів в Україні: Закон України від 22 грудня 1993 року // ВВР. – 1994. – № 50. – Ст. 473.
23. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 1994 року // ВВР України. – 1994. – № 10. – Ст. 45
24. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року // ВВР України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356. 56. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року // ВВР України. – 2003. – № 18 – 22. – Ст. 144.
25. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 року // ВВР України. – 2004. – № 40 – 41, 42. – Ст. 492.
26. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року // ВВР України. – 2001. – № 25 – 26. – Ст. 131.
27. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року // ВВР України. – 2013. – № 9 – 10, № 11 – 12, 13 – Ст. 88.
28. Положення про Державну службу інтелектуальної власності України: постанова Кабінету Міністрів України № 658 від 19 листопада 2014 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Цивільний кодекс України : станом на 18 листоп. 2019 р.. - Харків : Право, 2019. - 447 с. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 9 вересня 1886 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_051/page.
2. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_769.
3. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_770.
4. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1981 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_134.

5. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (вчинено в Римі 26 жовтня 1961 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_763.
6. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період до 2020 року. Проект (неофіційний текст) від 29.08.2014. База даних «Законодавство України»/Ліга-Закон. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT1009> (дата звернення: 28.05.2020). Нечипорук Ю. Суб'єктний та об'єктний склад інформаційних правовідносин. Юридична Україна. 2012. № 6. С. 39-44.
7. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_123
8. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з Атомної Енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Розділ VII. Договори у сфері інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kmu.gov.ua/kmu/docs/EA00_Ukraine
9. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС) від 15 квітня 1994 р. [Електронний ресурс]– Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_018.
10. Женевський договір про міжнародну реєстрацію наукових відкриттів від 7 березня 1978 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/999_005.
11. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин від 2 грудня 1961 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_856.